Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ✦ 4 сентябрь 1973 йил, сешанба ◆ № 208 (15.682). ◆ Баҳоси 2 тийин.

Бу йил гектаридан 35 центнердан «оқ олтин» хирмони кўтариш учун курашаётган Урта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхоз пахтакорлари ғўза баргини сунъий тўктиришни қизғин бошлаб юбордилар. Ҳозир хўжалик пахтазорларида олтита пуркагич машинаси ишлаб турибди. Суратда: (чапда) шу колхозда ғўзаларни дефолиация қилиш пайти. (Унгда) механизатор У. Абдуллаев, бригада бошлиғи. Ҳ. Йўлдошев, бош агроном М. Тангировлар пахта далаларида.

А. Тўраев фотолари.

РУС ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ II ХАЛҚАРО КОНГРЕССИГА

Рус тили ва адабиёти ўқитувчилари II халқаро конгрессининг иштирокчиларини самимий табриклайман.

Совет халқи сиз ўз зиммангизга олижаноб бурчни олганлигингиздан ғоят миннатдордир. Миллион-миллион кишиларга рус тилини ўрганишга кўмаклашиб, шу туфайли улар учун рус классик ҳамда совет адабиёти бойликларини, илғор ижтимоий-сиёсий фикрни эгаллашлари, рус тили ватанининг тарихи билан, совет кишиларининг маънавий дунёси ва турмуш тарзи билан, уларнинг жуда катта иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий муваффақиятлари ҳамда социал ғалабалари билан таништириш имкониятларини яратиб берасиз. Барча халқлар эътироф қилган халқаро тиллардан бири бўлмиш рус тили барча қитъалар халқлари ўртасида дўстликни ривожлантиришга ва мустаҳкамлашга имкон беради.

Жаҳонда биринчи социалистик давлатнинг асосчиси улуғ Ленин тили планетамизда тобора кўпроқ шуҳрат қозонаётганлиги бизни қувонтиради. Рус тилини жаҳоннинг барча мамлакатларидаги ишчилар ва деҳқонлар, ўқувчилар ва олимлар, маданият, санъат ва маориф ходимлари, жамоат ва давлат арбоблари ўрганмоқдалар.

Улуғ ва қудратли рус тилини билишни истаганлар сони узлуксиз кўпаймоқда ва, ҳеч шубҳа йўқки, рус тилини ўрганишни истаган ҳар бир кишининг ўз орзусини рўёбга чиқара олиши учун шарт-шароит яратиш кўп жиҳатдан сиз, конгресс иштирокчиларига ва рус тили ҳамда адабиёт барча ўқитувчиларига боғлиқдир.

Ушбу конгресс рус сўзини жаҳондаги барча мамлакатлар гражданларига етказувчи ўқитувчилар орасида ўзаро ижодий алоқаларни мустаҳкамлашда янги давр бўлади, рус тилини ўқитиш назарияси ва практикасига доир масалаларга катта ҳисса қўшади, рус тилининг янада кенг ёйилишига қўмаклашади, тинчлик ва социал тараққиёт йўлидаги умумий интилишида халқларнинг бир-бирига яқинлашувига имкон беради, деб ишонч билдиришга ижозат бергайсиз.

Н. ПОДГОРНИЙ,
СССР Олий Совети Президиумининг Раиси.

М. С. СОЛОМЕНЦЕВНИНГ ТАМБОВ ОБЛАСТИДА БЎЛИШИ

ТАМБОВ, 1 сентябрь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, РСФСР Министрлар Советининг Раиси М. С. Соломенцев 31 август — 1 сентябрь кунлари Тамбов областида бўлди.

У корхоналар, колхозлар ва совхозларни бориб кўрди, партия, совет ходимлари, деҳқонлар ва чорвадорлар билан, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг раҳбарлари ва мутахассислари билан учрашди.

М. С. Соломенцев ҳосилни ўриб-йиғиб олиш, колхозлар, совхозлар ҳамда қабул пунктларида донни саралаш ва тозалаш, сақлаш қандай бораётганлиги билан, шунингдек чорвачиликнинг саноат асосида ташкил этилиши билан танишиб чиқди.

М. С. Соломенцевнинг область бўйлаб қилган сафарида КПСС Тамбов область комитетининг биринчи секретари В. И. Черний, область ижроия комитетининг раиси П. А. Забавников унга ҳамроҳлик қилдилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Самарқанд Медицина институти терапия кафедрасининг мудири, медицина фанлари доктори, профессор Амриддин Жалолович **Жалолов**га медицина фанини ривожлантиришдаги ва мутахассислар тайёрлашдаги хизматлари учун «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби» фахрий унвонини берди.

* * *

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Қашқадарё область меҳнаткашлар депутатлари Шаҳрисабз район Совети ижроия комитетининг қишлоқ хўжалик бошқармаси бошлиғи Сервер Османович **Аметов**га узоқ йил самарали ишлаганлиги ва республика қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга катта ҳисса қўшганлиги учун «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном» фахрий унвонини берди.

АМАЛИЙ ЖАВОБ

Республикамиз механик-ҳайдовчиларининг мамлакат барча пахтакорларига мактубини катта ҳаяжон билан ўқиб чиқдик. Мактубда ҳосил йиғим-теримини механизациялаш вазифаси илгари сурилган. Машиналар ҳақиқатан ҳам йиғим-терим суръатини кескин тезлаштиради, муддатини қисқартиради, давлат плани ва мажбуриятларининг барвақт бажарилишини таъминлайди. КПСС Марказий Комитети буни ҳисобга олиб, Ўзбекистон ССР механизаторларининг ташаббусини маъқуллади.

Бутун республикада бўлгани каби областимизда ҳам бу йил етиштирилган ҳосилнинг асосий қисмини терим агрегатлари билан йиғиб олиш мўлжалланяпти. Хоразмлик механизаторлар 213 минг тонна, шу жумладан районимиз дала гвардиячилари 23 минг тонна пахтани бункерлардан тўкишга аҳд қилишган. Ҳозир ҳамма жойда машина теримига пухта тараддуд кўриляпти. Буни колхозимиз мисолида кўриш мумкин.

Хўжалигимизда бу йил 24 та терим агрегати ишлайди, шундан 10 таси «Ўзбекистон» маркали тўрт қаторли машина. Улар билан барча ҳосилнинг 70 процентини териш кўзда тутиляпти. Машиналар сифатли ремонт қилинди, далалар ўтдан тозаланди, ўқариқлар текисланди, тележкалар шайлаб қўйилди, ҳар бир машинага иккитадан механик-ҳайдовчи тайёрланди.

Бригадамиз аъзолари 70 гектар майдоннинг ҳар гектаридан давлатга 50 центнердан пахта топшириш, ҳосилнинг камида 80 процентини машиналар билан териш мажбуриятини олишган. Мен бригадага раҳбарлик қилиш билан бирга, мавсумда 300 тонна «оқ олтин» тераман. Қодир Раззоқов, Қобил Жуманиёзов, Отабой Каримов, Жуманазар Раҳмонов каби ҳамкасбларим ҳам 250—300 тоннадан пахта теришмоқчи. Бу бизнинг республикамиз механизаторларининг мактубига амалий жавобимиз бўлади.

**Болта ЖУМАНИЁЗОВ,
Хива районидаги Фрунзе номли колхоз комплекс механизациялашган бригадаси бошлиғи, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган механизатор.**

МАШИНА ТЕРИМИ — ИШ УНУМИ

Биз индустриал терим методини жорий этишни мақсад қилиб қўямиз. Ҳамма хўжаликларда техниканинг ҳаракат қилиш графиклари ўйлаб чиқилди ва муҳокамадан ўтказилди, беш-олти машинадан иборат составда группалар тузилди. Ҳамма терим техникасидан икки сменада фойдаланилади. Даладаги терим паркига кеча-кундуз техника хизмати кўрсатиш учун ҳар бир хўжалик керакли миқдорда кўчма ремонт устахоналари тайёрлаб, уларни тажрибали созловчи слесарлар билан таъминлади. Буларнинг ҳаммаси етиштирилган пахтани тезроқ териб олишга ва келгуси йил ҳосили учун энг яхши муддатларда замин тайёрлашга имкон беради.

(ЎЗБЕКИСТОН ССР МЕХАНИК-ҲАЙДОВЧИЛАРИНИНГ МАМЛАКАТ БАРЧА ПАХТАКОРЛАРИГА МАКТУБИДАН).

МЕХАНИЗАЦИЯ ШАРОФАТИ

Бу йил планда белгиланган 62 минг тонна ўрнига 70 минг тонна пахта тайёрлашга аҳд қилган Ромитан районининг меҳнаткашлари йиғим-теримни ташкилий жиҳатдан уюшқоқлик билан бошлаб юбордилар. Тайёрлов пунктига 4000 тонна юқори сорт «оқ олтин» топширдилар. Район партия комитетининг биринчи секретари **Яхши НАВРЎЗОВ** мухбиримизга қуйидагиларни билдирди:

— Пахта теримини ўтган йилдагидан анча олдин бошладик. Теримга пухта тараддуд кўрилди. Хўжаликлардаги ишчи кучлари, техника воситалари тўла ҳисобга олинди. Шаҳарлик дўстларимиз, студентларни безовта қилмаслик, борлиқ ҳосилни ўз кучимиз билан жуда қисқа фурсатда йиғиб олишни бош вазифа қилиб қўйдик. Партия ташкилотлари теримчилар ва механизаторлар орасида социалистик мусобақани кенг йўлга қўядилар, коммунистларнинг авангардлик ролини таъминлайдилар.

«Октябрь 50 йиллиги» совхози ишчилари дастлабки куни 50 тонна «оқ олтин» жўнатдилар. Нариманов номли колхоз 40 тонна. Фрунзе номли колхоз 35 тонна биринчи сорт пахта тайёрлади. Шуниси диққатга сазоворки, теримчилар ҳам, механизаторлар ҳам бир кунда икки-уч кунлик терим нормасини бажаришга сўз бердилар. Дастлабки куннинг якуни бунинг учун ҳамма имкониятлар борлигини кўрсатди. «Ўзбекистон», Энгельс номли, Карл Маркс номли, «Октябрь» колхозларининг теримчилари ҳам ажойиб меҳнат ғалабасига эришдилар.

Республикамиз механик-ҳайдовчиларининг матбуотда эълон қилинган ва КПСС Марказий Комитети маъқуллаган мактуби районимиз механизаторларини янги вафарларга чорламоқда.

Бу йил районимиз бўйича ялпи ҳосилнинг 33 минг тоннаси машиналарда терилади. 290 та «зангори кема» мавсумга шайлаб қўйилди. Ҳар бир машинанинг иш унумини 150 тоннага етказамиз. Илғор механизаторларимиз мавсумда 350-400 тоннадан пахта териш мажбуриятини олди.

Кеча хўжаликларимиз далаларида самолётлар уча бошлади. «Октябрь 50 йиллиги» совхози, «Ўзбекистон» колхози ва бошқа хўжаликларимизда дефолиация бошланди. Яқин кунларда терим машиналарини тўла ишга туширамиз.

Бу йил теримни жуда қисқа фурсатда, ғоят уюшқоқлик билан ўтказамиз. Машиналар тўла ишлай бошлагач, ҳар куни йиллик планнинг 6-7 проценти миқдорида, ҳатто ундан оширибб пахта тайёрлаймиз. Узоғи билан 40 иш кунида жами ҳосилни саранжом-саришталаб олиб, социалистик мажбуриятимизни ҳам шараф билан бажарамиз.

ТЎРТ КУНДА 78 ТОННА

Шеробод районидаги Қосим Раҳимов номли совхознинг донгдор механизатори Жиянқул Рустамов областда биринчилардан бўлиб «зангори кема»сини ишга туширди. У 30 августдан буён пахта теряпти. Биринчи куни ХВ—1,8 янги терим агрегатида 15 тонна, эртасига 16 тонна, 1 сентябрь куни 22 тонна, 2 сентябрда эса 25 тонна пахта терди. Шундай қилиб, тўрт кун ичида бу дала гвардиячиси машинасининг пўлат этагидан 78 тонна пахта тўкди.

Сирдарёлик машҳур механизатор Аҳмаджон Валиев ташаббусига қўшилган Жиянқул бу йил 910 тонна пахта теришга аҳд қилган. Юксак орзуинг рўёбга чиқишига тилакдошмиз, пахта даласининг шунқори!

Суратда: Ж. Рустамов.

В. Сиротинин фотоси.

4.750 МИНГ ТОННА УЧУН

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1973 йил 3 сентябрга бўлган МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар, иккинчи стун — мавсум бошидан бери тайёрланган пахта (тонна ҳисобида); учинчи стун — планга нисбатан процент ҳисобида.

Қашқадарё	1,44	5,36
Бухоро	0,63	2,95
Сурхондарё	0,79	2,04
Андижон	0,69	1,31
Фарғона	0,53	0,80
Наманган	0,18	0,35
Сирдарё	0,03	0,03
Тошкент	—	—
Самарқанд	—	—
ҚҚАССР	—	—
Хоразм	—	—
Республика бўйича:	0,38	1,09

Республика областларида дефолиациянинг бориши тўғрисида шу йил 3 сентябрга бўлган МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар, иккинчи стун — дефолиация қилинган майдон (гектар ҳисобида), учинчи стун — бажарилиш проценти.

Қашқадарё	12210	11,3
Бухоро	11498	11,1
Тошкент	14000	10,0
Андижон	10607	8,6
Сурхондарё	11764	9,8
Сирдарё	21101	9,7
Наманган	5895	5,8
ҚҚАССР	1512	1,3
Самарқанд	1374	1,2
Фарғона	440	0,4
Хоразм	—	—
Республика бўйича:	90401	6.6

ПАРТИЯ-ХЎЖАЛИК АКТИВИ ЙИҒИЛИШИ

3 сентябрда Тошкент область партия-хўжалик активи йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда колхоз ва совхозларнинг, сабзавотчилик бригадаларининг раҳбарлари, қишлоқ хўжалиги мутахассислари, олимлар, партия ва совет ходимлари қатнашдилар. Картошка, сабзавот, мева ва узум етиштиришни кўпайтириш ҳамда шу маҳсулотларни тайёрлашни яхши ташкил этиш тадбирлари тўғрисида Тошкент область партия комитетининг секретари М. К. Камолов доклад қилди.

Йиғилиш иштирокчилари теплица хўжаликлари қуриш ҳисобидан шаҳарлар аҳолисини сабзавот билан йил бўйи таъминлаб туриш масалаларига катта эътибор бердилар. Жумладан, Калинин районидаги Карл Маркс номли колхознинг тажрибаси айтиб ўтилди. Бу колхозда ва Тошкентдаги 1-теплица комбинатида эртанги сабзавот етиштириш учун полиэтилен плёнкалардан кенг фойдаланилмоқда. Йиғилиш фан муваффақиятлари ҳамда илғор тажриба асосида боғдорчилик ва узумчиликни янада интенсивлаш йўлларини белгилади.

Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари М. М. Мусахонов ва сўзга чиққан бошқа ўртоқлар ўз нутқларида область колхозлари ва совхозларининг меҳнаткашлари беш йилликнинг учинчи йили учун қабул қилган мажбуриятларини шараф билан бажарадилар ва давлатга 300 минг тонна сабзавот, 50,5 минг тонна картошка, 38 минг тонна мева, 53 минг тонна узум сотадилар, деб ишонч билдирдилар.

Йиғилишда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов нутқ сўзлади.

Йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари И. Г. Анисимкин қатнашди.

(ЎзТАГ).

ПАХТА ТЕРИМИ — ЖАНГОВАР ФРОНТ

Республикамиз ҳаётида ҳал қилувчи фурсат келди — пахта йиғим-терими бошланди. 4 миллион 750 минг тонна «оқ олтин» учун қизғин кураш даврига кирдик. Пахта йиғим-терими давлат аҳамиятига эга бўлган сиёсий иш, мамлакатимиздаги қон-қардош халқлар, доно партия, она-Ватан олдидаги муқаддас бурчимиздир. Пахта йиғим-терими қалбида виждони, билагида кучи бор ҳар бир киши учун катта синовдир.

Ҳамма жойда тарозилар қурилди, пахта тозалаш заводлари, тайёрлов пунктларининг дарвозалари катта очилди. Теримчилар, механик-ҳайдовчилар, тележкачилар, шофёрлар, ҳуллас қалбида пахта ишқи туғён ураётган қишлоқ меҳнат аҳлининг матонат ва жасоратига, Коммунистик партия ва она-Ватанга бўлган садоқатига, тарозиларга қўйилган пахтасининг миқдори ва сифатига, ишининг суръатига қараб баҳо берилади.

Кўпчилик хўжаликларнинг пахтакорлари дастлабки кунлардан бошлабоқ суръат отига қамчи босмоқдалар — кунлик терим графигини ошириб бажармоқдалар, сортга ва уруғлик пахта тайёрлашга алоҳида эътибор бермоқдалар. Теримчилар, механик-ҳайдовчилар ўз касбини шарафлаш учун жонбозлик кўрсатиб, меҳнат қилмоқдалар. Бугун кечагидан, эртага бугунгидан кўп, юқори сорт пахта териш, уни пешма-пеш пахта тозалаш заводлари, тайёрлов пунктларига жўнатиш учун бошланган умумхалқ социалистик мусобақаси тобора кенг қанот ёймоқда.

Пахтазорлар ҳаммани ўзига чорлаяпти. Пахтамиз ўтган йилдагидан анча эрта пишди. Демак, терим тезкорлик билан давом эттирилмоғи лозим. Ҳамманинг ўрни пахтазорларда бўлмоғи керак. Бир кунда 2—3 кунлик норма бажарилишига эришиш муқаддас бурчга айланмоғи зарур. Дефолиация қизғин давом эттириляпти. Ҳадемай минглаб «зангори кема»лар теримга тушади. Бу йил камида 2,5 миллион тонна дурдонани саранжом-саришталаб бериш кафолотини олган механик-ҳайдовчиларимиз бу йил ҳам қаҳрамонлик намуналарини кўрсатиб, меҳнат қилишлари лозим. Теримчиларимиз билан механизаторларимиз мусобақаси пахта фронтидаги улкан ғалабамизнинг ҳал қилувчи омили бўлади.

Шу муносабат билан «Совет Ўзбекистони» газета редакцияси Сиз, азиз пахтакорларга, қишлоқда марказий фигура эталмиш механизаторларга, ташкилотчи куч — партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотларига, қаламкашлар — қишлоқ мухбирлари, штатсиз ва жамоатчи активларга мурожаат қилиб, йиғим-теримнинг бориши, пахтани давлатга топшириш, илғор теримчилар, механик-ҳайдовчилар, тележкачилар, шофёрлар ва бошқа касб эгаларининг ибратли ишлари ҳақида ранг-баранг ахборотлар юбориб туришингизни сўрайди. Пахта йиғим-теримининг бориши ҳақидаги материалларни мунтазам равишда қабул қилиб олиш учун редакция ҳузурида махсус пахта фронти жанговар штаби тузилди.

Штабнинг телефон номерлари эмблемада кўрсатилди.

Ҳурматли газетхонлар редакцияга ана шу телефонлар орқали ахборотлар юбориб туришингизни сўраймиз.

«Совет Ўзбекистони» газета редакцияси.

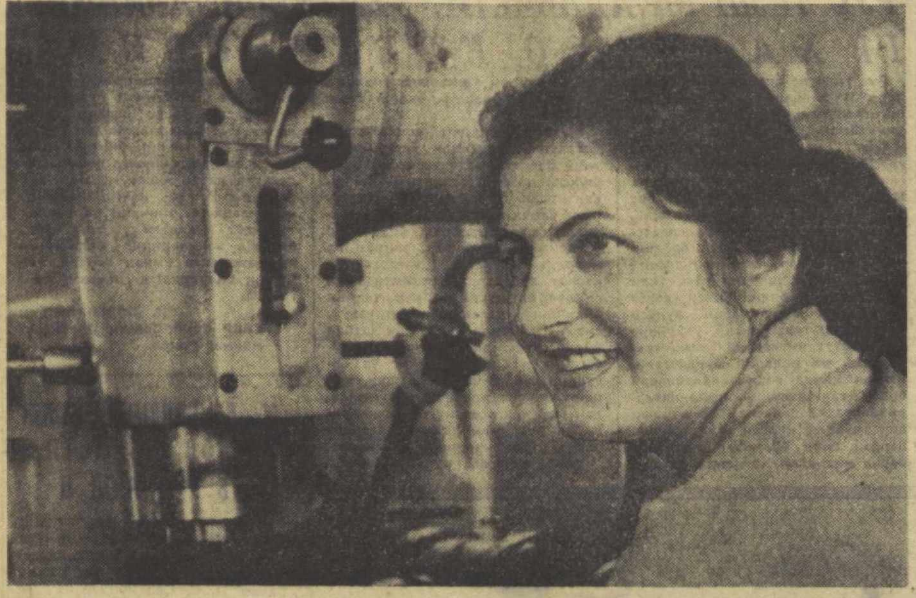

Вера Наумованинг Тошкент трактор заводига ишга келганига кўп вақт бўлгани йўқ. Ёш ишчи фрезерчилик касбини тезда ўрганиб олиб, кунлик топшириқларини муттасил ошириб бажаряпти. Суратда: В. Наумова иш устида.

А. Тўраев фотоси.

АТОМДАН ЮЛДУЗЛАРГАЧА

БЕРУНИЙ ТУҒИЛГАН КУННИНГ 1000 ЙИЛЛИГИГА

Беруний ёшлигиданоқ астрономия ва математика фани билан қизиқади. Бунга сабаб у ўз замонасининг йирик мунажжими ва математиги Абу Наср Мансур Ироқийнинг тарбиясида бўлганлигидадир. Беруний араб, форс, юнон, ҳинд ва бошқа тиллардаги илмий китобларни ўрганади. Уларни ўзаро таққослайди, танқидий қараб, уларга баҳо беради ва умумлаштиради.

Беруний ўзигача бўлган астрономия, математика, география, физика, минералогия, геодезия, фармакогнозия, (доришуносликка оид), умуман фан тарихига доир кўплаб китоблар билан танишибгина қолмай, бу фанларни ўзининг катта ихтиролари билан бойитади. Баъзи соҳаларда эса янги фанларга асос солади.

Берунийнинг «Хронология», «Ҳиндистон», «Геодезия», «Минералогия», «Сайдана» ва «Маъсуд қонуни» номи билан аталмиш йирик асарлари рус тилига, айримлари эса ўзбек тилига таржима қилиниб, босиб чиқарилди.

Бу асарлар билан танишар экансиз, Беруний фикрларининг қанчалик кенг ва чуқурлигини, қўйилган масалаларнинг илмий томондан нақадар тўғри ечилганлигини кўрасиз.

Беруний ўз китобларида юнон, ҳинд, араб ва бошқа халқ олимларининг дунё тузилиши соҳасидаги ишларига кўп марта тўхталиб, таҳлил қилади. Масалан, Аристотель, Птоломей ва бошқалар қуёш, планеталар ва юлдузлар ер атрофида айланади, деган бўлсалар, айримлари масалан, Хикатос, Гераклит ва Аристарх аксинча ер қуёш атрофида айланади деб уқтирганлар. Шунингдек ҳинд олимларидан бири Брагмагупта ҳам ер қуёш атрофида айланади деган фикрни олдинга сурган.

Беруний ўзининг «Маъсуд қонуни» китобида шундай ёзган: подшо ўз давлатини идора қилганидек, қуёш ҳам планеталар ўртасида туриб, уларни идора қилади. Яъни планеталарнинг ҳаракати қуёшга боғлиқ. Берунийнинг ер қуёш атрофида айланади деб ёзганлиги ҳатто адабий асарларда ҳам ўз аксини топади. Масалан, XIV асрда яшаган ўзбек шоири Сайфи Саройи ўзининг «Суҳайл ва Гулдурсун» достонида шундай ёзган: «Суҳайлни кўрдию, айланди бир тек, Гўнаш (қуёш) Гирдинда (атрофида) юрган мисли ер тек (ердек)».

Беруний ўз китобларида ер ўз ўқи атрофида, ҳам қуёш атрофида айланади, деган фикрни кўп марталаб ёзган бўлсада, баъзи жойларда бу фикрни ҳали жуда аниқланмаган масалалар қаторига қўшади ва уни янада ўрганиш кераклигини таъкидлайди. Масалан, Беруний («Ҳиндистон» китобида шундай деб ёзган эди) «Ернинг айланиш ҳаракати астрономия фанига ҳеч бир зарар келтирмайди. Балки ерда юз берадиган ҳодисалар ернинг ҳаракати билан бирга бир текисда давом этаверади. Аммо бошқа жиҳатлардан имкониятсизлик келиб чиқади. Шунинг учун ер ҳаракати масаласи ҳал қилиниши энг қийин масалалардан ҳисобланади». Маълумки, бу масала Берунийдан 500 йил кейин туғилган буюк поляк олими Николай Коперник томонидан ҳал қилинган.

Беруний астрономияга доир 70 га яқин асар ёзган. Лекин улар ичида, «Маъсуд қонуни» номи билан аталмиш китоби ўз замонасининг астрономик энциклопедияси сифатида танилган. «Маъсуд қонуни» II китоб тўпламидан ташкил топган бўлиб, улар дунёнинг умумий тузилиши, хронология, тригонометрия, сферик астрономия, математик география, қуёш ва ой ҳаракати, қуёш ва ойнинг тутилиши, ҳаракатсиз юлдузлар, планеталар ҳаракати, юлдуз ва планеталарнинг ўзаро жойлашиши ҳақидаги масалаларга бағишланган. Бу китобда Беруний юлдузларни алоҳида ҳаракат қилувчи қуёшлар деб қарайди. Юлдузларнинг диаметрлари ер диаметридан юзлаб марта катта, лекин қуёшгача бўлган масофадан минглаб марта узоқда бўлгани учун бизга жуда кичик кўринади ва уларнинг ҳаракатлари сезилмайди деб ёзади. Бундай фикрларни Берунийгача ҳеч ким айтмаган эди.

Берунийдан 550 йилдан кейингина шундай фикрларни машҳур итальян олими ва файласуфи Жордано Бруно айтди. Бруно яна юлдузлар атрофида ўзларининг планеталари бўлишини ва у планеталарда ҳам ҳаёт бўлиши мумкинлигини уқтирган. Бруно бу сўзлари учун 1600 йилда ўтда ёқиб ўлдирилган. Қоронғу кечада осмонда алоҳида туманликлар ва «сомон йўли» деб аталмиш осмон бўйлаб ўтган хира ёруғ йўл кўринади. Беруний «Маъсуд қонуни» китобида бу туманликлар ва «сомон йўли» жуда кўп юлдузлар тўпламидан ташкил топган деган фикрларни билдирган. Шуларга асосланиб, юлдузлар сони ниҳоятда кўп бўлса керак деган хулосага келади. Бу фикрларнинг тўғрилигини 580 йилдан кейин буюк итальян олими Галилео Галилей телескоп ёрдамида тасдиқлайди. Беруний китоблари Европага маълум бўлмаган. Шунинг учун ҳам на Коперник, на Бруно ва на Галилейлар Берунийнинг ишлари билан таниш бўлган.

Беруний ер шари диаметрини жуда ажойиб йўл билан ўлчаб, уни катта аниқлик билан топган. Бу ҳозирги замон фани ютуқлари туфайли топилган ер шари диаметридан 1 процентдан кам фарқ қилади. Беруний ер шарини ўз ўқи атрофида ҳаракат қилади, деб фараз қилиб, ҳосил бўлувчи экваторнинг чизиқли тезлигини ҳисоблайди. Бу тезлик ҳам бир процентдан камга фарқ қилади.

Европада ер диаметрининг бундай аниқ қиймати 600 йилдан кейин ҳам маълум эмас эди. Шунинг учун ҳам Ньютон 1666 йилда ўзининг бутун дунё тортилиш қонуни устида ишлаётганида ер диаметри аниқ бўлмагани учун тўғри натижа ололмайди. Фақат 1679 йилда ер диаметри аниқ топилгандан кейингина бутун дунё тортилиш қонуни тўғри эканлигини исботлайди.

Беруний ер шарининг глобусини биринчи бўлиб ишлаган. Шарнинг текисликдаги проекциясини, математик формулаларини топади ва математик картография асосларини ишлаб чиқади. Осмон юлдузларини ва ер шари картасини тузишнинг янги усулларини таклиф қилади ва шу масалаларга атаб ўзининг «Геодезия» китобини ёзади.

«Минералогия» китоби ҳақида шу соҳанинг атоқли олимларидан Г. Леммлейн ёзади: **«Мен Берунийнинг минералогия китоби билан танишганимда олган таассуротимни худди «Минг бир кеча» китобидаги Али бобонинг қимматбаҳо тошлар билан тўла сандиқни очгандаги таассуротига ўхшатса бўлади».**

Беруний ўз китобларида жуда кўп физикавий ҳодисаларга тўхталиб, уларни тушунтиришда ҳозирги замон фанига жуда яқин келади. Гидростатика, ернинг ички ҳаракатлари, Қуёш тўлиқ тутилганда кўринувчи тожлар, атмосфера ҳодисалари, уларнинг сабаблари ва олдиндан айтиш, тонг ёришиш ҳодисасининг табиати, иссиқликнинг ҳосил бўлиш сабаблари, қуёш нурининг табиати, электр ва магнит, моддаларнинг атомлардан ташкил топиши ва бошқалар шулар жумласидандир.

Беруний жисмлар атомлар ва бўшлиқдан ташкил топганлигини тасдиқлабгина қолмай, ҳатто атомлар орасида тортилиш кучи борлигини ҳам фараз қилади.

Буюк алломагача Европада, ҳатто Торичелли тажрибаларигача аксарият олимлар бўшлиқ (вакуум) борлигини инкор қилганлар. Бу масала ҳақида Беруний Ибн Сино билан бўлган мунозарада шундай ёзган: «Оламнинг на ичи ва на ташқарисида бўшлиқ йўқ деб даво қиладилар. У ҳолда нима учун тўнкарилган идиш ичидан ҳавосини сўрсак, унинг ичига суюқлик кириб юқорига кўтариладиʔ».

Берунийнинг математика фанига қўшган ҳиссаси ҳам каттадир. У бу соҳада 20 га яқин асар ёзди. Ўзининг «ат Тафҳим» ва «Маъсуд қонуни» китобларида арифметика, алгебра, геометрия ва тригонометрия асосларини келтирган. У «Маъсуд қонуни» китобида планеталарнинг осмондаги ҳолатини сферик координатлар ёрдамида беради. Осмон сферасининг айланаларининг текисликдаги ифодасини фақат айлана ва тўғри чизиқлар билан эмас, эллипс, парабола ва гиперболалар билан ҳам ифодалайди.

Ҳа, Абу Райҳон Беруний китоблари қимматли ва дадил фикрларга бой.

Буюк алломанинг қутлуғ юбилейи кенг миқёсда нишонланаётган экан, бу эса унинг қимматбаҳо илмий меросининг тан олинганлигини кўрсатади. Айниқса, ўтмиш маданий меросининг бизнинг давримизда изчил ва атрофлича ўрганилиши маънавий мерос ҳақидаги ленинча сиёсатнинг амалдаги тантанасидир.

Ғ. УМАРОВ,
Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси.

ЧЕТ ЭЛ янгиликлари

ТИНЧЛИКСЕВАР КУЧЛАРНИНГ ЖАҲОН КОНГРЕССИ ОЛДИДАН

КОТОНУ. Жаҳон халқлари билан дўстлик ва бирдамлик Дагомея уюшмасининг раиси Бернар Кодо ТАСС мухбири билан суҳбатда бундай деди: Тинчликсевар кучларнинг Москвада бўладиган жаҳон конгресси планетамизда миллион-миллион кишиларни бирлаштириб турган тинчлик тарафдорлари ҳаракатини янада мустаҳкамлайди. У Москвадаги конгрессга Дагомеяда тайёргарлик бораётганлиги ҳақида гапириб, уюшма тинчлик ва тараққиёт учун курашувчи Дагомея миллий кенгаши билан биргаликда бу соҳада анчагина ишлар қилганлигини айтди. Ташкилотимизнинг аъзолари, деди у, мамлакатнинг бир қанча шаҳарларида бўлиб ўтган конференцияларда сўзга чиқиб, бу конгресснинг муҳим эканлигини, тинчлик, хавфсизлик ва ҳамкорлик учун курашаётган ижтимоий кучларнинг энг йирик анжумани бўлиши кераклигини айтмоқдалар.

Яқинда Видах шаҳрида бўлиб ўтган симпозиум, деди Бернар Кодо, Москвада ўтказиладиган тинчликсевар кучлар жаҳон конгрессига тайёргарлик масалаларига бағишланган. Бу симпозиумда Дагомеядаги кўпгина прогрессив жамоат ташкилотларининг намояндалари иштирок этдилар. Симпозиум иштирокчилари ўз озодлиги учун курашаётган халқлар билан бирдам эканликларини якдиллик билан маълум қилдилар ва Африкада, Яқин Шарқда, Ҳинди-Хитойда халқаро реакциянинг қилаётган кирдикорларини кескин қораладилар.

Симпозиумда СССР, Куба, ГДР ва бошқа социалистик мамлакатлар халқларининг ҳаётини тасвирловчи фотовиставка ташкил этилди. (ТАСС).

ТЕРРОРЧИЛАР ТИНИБ-ТИНЧИМАЁТИРЛАР

САНТЬЯГО. ТАСС мухбири О. Колесников хабар беради: Экстремист унсурлар граждан уруши бошланишига қарши актив курашаётган кардинал Рауль Сильва Энрикеснинг резиденциясини автомашинадан ўққа тутдилар. Қўриқчи уларга қарши ўт очди, аммо улар қочиб кетишга муваффақ бўлдилар.

Бундай хабарларни маҳаллий газеталарнинг саҳифаларида ҳар куни ўқиш мумкин. Эрталабки янги хабарлар худди жанг майдонларидан олинган хабарлар сингари темир йўлларда, тош йўлларда портлашлар содир бўлганлигидан, ишлаётган шоферларга ҳужум қилинаётганлигидан дарак беради. Халқ бирлиги раҳбарларига қарши террористик ҳаракатлар ҳар неча содир бўлмоқда, прогрессив партиялар ва ташкилотларнинг биноларига ўт қўйишга уриниб кўрмоқдалар. Ички ишлар министри Карлос Брионес матбуот конференциясида айтиб ўтганидек, 24 соат мобайнидагина элликка яқин катта-кичик террористик ҳаракат содир бўлди. Бу ишларни «Патриа и либертад» фашист шайкасига мансуб жиноятчилар ва Чили реакциясининг бошқа ҳарбийлашган ташкилотлари иштирокчилари қилмоқдалар. Жиноятчилар яқинда фашистларнинг бошлиғи Роберто Тим қамоққа олинганлиги муносабати билан уни «қўллаб-қувватлашга» уриниш мақсадида ўз ҳаракатларини кучайтириб юбордилар. «Патриа и либертад» гуруҳининг фюрери қамоққа олингандан кейин у кўрқа-писа ўз шерикларини тилга ола бошлади, кейинги вақтларда фашистларнинг фаолияти тўғрисида ўзи билган ҳамма нарсаларни терговга органларига маълум қилди. Тимнинг «тилга кирганлиги» натижасида кейинги бир неча кун ичида Сантьягода ҳамда Валпараисода «Патриа и либертад» ташкилотининг етакчи раҳбарлари ва активлари қамоққа олинди. Барча соф виждонли чилиликлар фашистлар бошлиғига ва унинг малайларига муносиб жазо берилади, деб ишонганликларини билдирмоқдалар.

ЗАМБИЯ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

ЛУСАКА, (ТАСС). Замбия президенти Кеннет Каунда бу ерда матбуот конференциясида сўзга чиқиб, мамлакатнинг тоғ-кон саноати устидан давлатнинг тўла назоратини ўрнатиш мақсадида янги тадбирлар амалга оширилади, деб эълон қилди.

Бу тадбирлар, жумладан, акцияларнинг 49 процентига эга бўлган ажнабий кон-руда компанияларининг ролини чеклашни, кон саноатига доир муҳим қарорлар қабул қилишни кўзда тутади. Шу мақсадда «Роан селекшн траст» ва «Нчанга консолидейтед коп ер майнз» компаниялари директорлари бошқарувчиси қилиб замбиялик тайёрланади. Ундан ташқари мамлакат экспорт маҳсулотининг асосий тури бўлган мис сотиш билан шуғулланувчи миллий давлат компанияси тузилади. Жаҳон бозорларига мис сотиш билан илгари ажнабий компаниялар шуғулланиб, жуда катта фойда олар эди.

Ажнабий кон-руда компаниялари билан 1969 йилда тузилган илгариги шартномаларнинг баъзи бир моддалари, деди президент, Замбиянинг миллий манфаатларига зарар етказарди. Бу компаниялар муҳим қарорлар чиқариш, солиқлар тўлаш, дивидендлардан фойдаланиш, Замбиянинг кон-руда саноати устидан самарали назорат қилиб турар эдилар. Биз бундай аҳволнинг келажакда ҳам давом этишига йўл қўя олмаймиз.

Замбия ҳукуматининг бу янги тадбирлари эълон қилинган пайтдан бошлаб кучга киради.

КАМБОДЖАДА ЖАНГЛАР

ПАРИЖ, 3 сентябрь. (ТАСС). Камбоджани озод қилувчи ватанпарвар кучлар Кампонгтям шаҳри районида Пномпень қўшинлари позицияларига ҳужумни кучайтирмоқдалар. Информация агентликларининг хабарларига қараганда, жанглар ҳозирги вақтда батамом қуршаб олинган шаҳардан салкам 10 километр нарида бўлаётир. Кампонгтям шаҳри аэропорти ёпиб қўйилган. Ватанпарварлар Пномпень қўшинлари позициясини янада қаттиқ тўпга тутиб, бу қўшинларнинг жонли кучига ва техникасига катта талафот етказдилар.

Икки ҳафтадан кўпроқ вақтдан бери ватанпарвар кучлар қамал қилиб турган Кампонгсом портини Пномпень билан туташтирувчи 4-рақамли тош йўл бўйлаб шиддатли жанглар давом этмоқда. Пномпень қўшинлари шу тош йўл орқали Пномпень гарнизонини таъминлаб туриш мақсадида бу йўлни очишга ҳар қанча уринсалар ҳам натижа чиқара олмадилар.

ЧУҚУР ТАШАККУР

ХАНОЙ, 1 сентябрь. (ТАСС). Бу ерда Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумат кенгашининг баёноти эълон қилинди. «Курашимизга ғоят бебаҳо ёрдам ва мадад бериб келган ҳамда ҳозирги кунда революциянинг янги босқичида халқимизга бундан буён ҳам ёрдам ва мадад бериб туришга ўзларининг маҳкам бел боғлаганликларини намойиш қилаётган қардош мамлакатларнинг партияларига, ҳукуматларига ва халқларига, дейилади шу баёнотда, ҳукумат кенгаши чуқур ташаккур изҳор этади».

Бу баёнот Вьетнам Демократик Республикаси партия-ҳукумат делегациясининг Совет Иттифоқига ва бошқа социалистик мамлакатларга қилган сафари якунларини кўриб чиққан Вьетнам Демократик Республикаси ҳукумат кенгашининг мажлисида қабул қилинди.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

● **ОСЛО.** Норвегия пойтахтидаги «Розенбер» кинотеатрида Достоевский романи асосида ишланган «Жиноят ва жазо» совет фильми намойиш қилинмоқда. Норвегия кино танқидчилари режиссёр А. Кулижонов, бош оператор В. Шумский, актёрлардан Г. Тарадоркин, М. Булгакова, Т. Бедоваларнинг маҳоратига юксак баҳо беришди.

● **БЕЛГРАД.** Белградда совет кўчма автомобиль виставкаси очилди. Кўргазмага қўйилган экспонатлар орасида — «Волга», «Москвич», «Жигули» енгил автомашиналари, турли маркадаги юк автомашиналари, автобуслар, мотоцикллар ва ҳар хил ускуналар бор.

● **ВАШИНГТОН.** АҚШда 3,5 миллион нафар давлат хизматчиларининг иш ҳақи оширилмоқчи эди, буни АҚШ президенти Р. Никсон кечиктиришга қарор қилди. Президент бу хусусда конгрессга йўллаган махсус мактубида АҚШ экономикаси ҳозирги вақтда «танг ҳолатда», турганлиги сабабли шундай қарорга келганлигини айтди.

● **ЖЕНЕВА.** Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш иккинчи босқичининг координациялаш комитети навбатдаги мажлисини 31 августда ўтказди. Мажлисда кўриб чиқилган бир қанча масалаларга доир фикрлар келишиб олинди ва қарорлар қабул қилинди. Комитет ишини давом эттирмоқда.

(ТАСС).

ШЕРАЛИ МУСЛИМОВ ВАФОТ ЭТДИ

БОКУ, 3 сентябрь. (ТАСС). Планетамизнинг энг кекса кишилардан бири бўлган озарбайжонлик деҳқон Шерали Муслимов оғир бетобликдан сўнг кеча 168 ёшда вафот этди. У ўзи бутун умр бўйи истиқомат қилган тоғлар орасидаги Барзаву қишлоғида ўлди.

СОҲИЛДАГИ СУҲБАТ

ФЕЛЬЕТОН

Саратон кунларининг бирида полковник Педро Филичиано де Камора ўзининг шинам машинасида Мадейранинг пойтахти Фуншаладан салқинлаш учун денгиз бўйига йўл олди. Бундан бир неча кун олдин у отпускасини «Европалик туристлар учун жаннат» бўлган бу ажойиб оролда ўтказиш мақсадида Мозамбикдан келган эди.

Полковник денгиз тўлқини уриб турган соҳил қумига энди чўзилган ҳам эдики, унинг рўпарасида баланд бўйли бир йигит пайдо бўлди.

— Жаноб полковник, — деди у илтифот билан, — рухсат этсангиз суратингизни олсам...

— Сиз мени қаердан биласиз?

— Сизни танимай бўлармиди,—деди нотаниш йигит,—фотоаппаратини ғилофидан олатуриб, —фақат машҳур кишиларгина чўмилишга шинам машинада келишади, бунинг устига машинада армия эмблемаси бор. Суратга тушишга розимисиз?

— Фақат бир шарт билан. Мени ён томондан суратга олинг.

Суратқаш унинг айтганича қилди, лекин қумга яхшироқ чўзилмоқчи бўлаётган полковник олдида серрайиб тураверди.

— Жаноб полковник, бир неча савол билан мурожаат қилишимга рухсат этинг?

— Агар ёшимни билмоқчи бўлсангиз, мен бунга панжа орасидан қарайман. Оилавий аҳволим [illegible]

[illegible] шинларида неча йил хизмат қилдингиз?

— Ўн бир йил. Дастлаб Ангола ва Гвинея (Бисау)да тартиб ўрнатдим. Кейин Мозамбикда қонун ва тартибни ҳимоя қилдим. Ҳозир менинг штабим Мозамбикнинг Тете округида.

— Тетеда сўнгги пайтлар жуда нотинч бўлди, деб эшитдим.

Полковник репортёрга ҳайратомуз нигоҳ ташлаб, деди:

— Аксинча, Мозамбик жуда осойишта. Тўғри, бултур бизнинг ҳарбий лагеримиз атрофида павианлар (боши итникига ўхшаш маймунлар) подаси пайдо бўлди. Биз уларни ҳайдаб юбордик. Сиз павианларнинг, айниқса кечаси, қандай шовқин солишини биласиз-ку.

— Мен павианларни эмас, одамларни назарда тутяпман жаноб полковник. Сизнинг юртдошингиз — португалиялик авлиё Луис Альфонсо да Коста маҳаллий аҳоли оммавий қирғин қилинганини гапириб берганди.

— Бўлмаган гап! — Жаҳл билан қичқирди полковник, — шу нарса яхши эсимдаки, менинг солдатларим соқчининг биноклини билан патрон тошини ўғирлаб кетган битта павианни отишган. Ўшандаям отишга минг ўйлаб ижозат берганман.

— [illegible] Мен журналистман, 1972 йилнинг 16 декабрида Тете округининг Вирияму қишлоғида тўрт юз киши нега отилганини билмоқчиман?

Полковник қўлларини ёйиб, бошини силкиб жавоб қайтарди:

— Бу қўрқинчли масалани қандайдир бирор маст авлиё тўқиб чиқарган бўлса керак. Сизни ишонтириб айтаманки, мен ўша ерда бўлган пайтимда биронта ҳам одам ўлдирилгани йўқ. Бу ҳақда газетанинг ўқувчиларига маълум қилишингиз мумкин. Португалиянинг жасур армияси мамлакатимиз чегараси ва ҳуқуқини ҳимоя қилаётир. У сабабсиз биронта ҳам одам ўлдирмайди.

Репортер ён дафтари ичидан газета парчасини олиб, полковникка кўрсатди:

— Мен ушбу мақолани Англия газеталарининг биридан қирқиб олдим. Унда ёзилишича, Португалиянинг мустамлакачи қўшинлари ўтган йил давомида Мозамбикнинг турли районларида юзлаб маҳаллий аҳолини қириб юбордилар. Ўлганларнинг кўпчилиги аёллар ва болалардир.

Полковник ўрнидан ирғиб турди, қумларини қоқиб, ўшқирди:

— Азизим! Сиз афтидан нимanидир чалкаштираётганга ўхшайсиз. Аввалига кишиларнинг оммавий қирғин қилиниши ҳақида гапирдингиз, энди бўлса туб аҳоли—негрлар ҳақида гапиряпсиз!

— Нима, сиз негрларни одам ҳисобламайсизми?

Полковник баттар қичқирди:

— Агар бемаъни саволларин[illegible]

Марти ЛАРНИ,
фин ёзувчиси. (АПН).

ЧССР. Двур-Кралов шаҳридаги ҳайвонот боғи қошида Африкадан келтирилган ҳайвонлар учун махсус қўриқхона очилди. Мутахассислар маҳорати билан Шарқий Чехиянинг бу бурчаги табиатан Африкага жуда ўхшаш қилиб безатилди. Африкадан келтирилган ҳайвонлар бу қўриқхонада саккиз ой яшайдилар. Қолган вақтларини эса иситилган биноларда ўтказадилар. Суратда: жирафалар янги қўриқхонада.

ЧТК—ТАСС фотоси.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»ГА ЖАВОБ БЕРАДИЛАР

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРОКУРАТУРАСИ:

Китоб районидаги «Шаҳрисабз» совхозининг директори Султонов ва бошқа шахслар томонидан қилинган ғайри-қонуний ишлар ҳақида редакция орқали олинган хат юзасидан текшириш ўтказилганида, унда келтирилган фактлар тасдиқланди.

Текшириш ва ревизия қилиш натижасида совхоз директори Султонов ва бошқа моддий жавобгар шахслар бир қатор ғайри-қонуний ишлар қилганликлари, камомадга йўл қўйганликлари маълум бўлди. Чорва моллар подасида 78 бош қўй-эчки етишмайди. Султонов ўз вазифасини суиистеъмол қилиб, 1972 йилнинг сентябрь ойида ишлаб чиқариш илғорларига сотиш учун келган иккита «Москвич-408» маркали машинанинг биттасини ўзининг шахсий шофёри Умаровга берган. Бунинг устига машинанинг пулини тўлаш учун совхоз кассасидан Умаровга 5051 сўм қарз бериш ҳақида бухгалтерияга қонунга хилоф равишда фармойиш ҳам берган.

Совхознинг собиқ прораби Б. Оққўзиев 950 сўмлик қурилиш ишларининг қийматини ошириб ёзиш йўли билан совхозга яна 4864 сўм зиён етказган.

Текшириш ва ревизия материаллари асосида район прокуратураси жиноий иш қўзғотди ва тергов олиб бормоқда. Республика прокуратураси терговнинг бориши устидан контроллик қилмоқда.

«РАСМИЯТЧИЛИК ОҚИБАТИ»

Газетамизнинг 7 июнь сонида юқоридаги сарлавҳа остида босилган танқидий мақолага Хоразм областъ партия комитетидан қуйидаги жавоб олинди:

Мақола юзасидан текшириш ўтказилди. Унда келтирилган фактлар асосан тасдиқланди. Текшириш натижаси Ҳазорасп район партия комитетининг бюро мажлисида муҳокама қилинди. Мавжуд камчиликларни тугатиш, сиёсий ва иқтисодий ўқишни яхши йўлга қўйишга қаратилган амалий тадбирлар белгиланди.

Сиёсий ва иқтисодий ўқишни ташкил этишда камчиликларга йўл қўйгани учун Ленин номли совхоз партия комитетининг секретари Х. Эшчоновга виговор эълон қилинди.

БУГУН—ОЛМАОТАДА ОСИЁ ВА АФРИКА ЁЗУВЧИЛАРИНИНГ V КОНФЕРЕНЦИЯСИ ОЧИЛАДИ

ҚИТЪАЛАР УЧРАШГАНДА

Бундан ўн беш йил муқаддам Тошкентда Осиё ва Африка мамлакатлари ёзувчиларининг биринчи халқаро конференцияси ўтган эди. 37 мамлакат адиблари қатнашган бу конференция икки улкан қитъа адибларининг дўстлигига кенг истиқбол йўлларини очиб берди. Таниқли ўзбек совет ёзувчилари Ғ. Ғулом, С. Бородин ва Зулфиялар хорижий шарқлик ва қардош совет ёзувчилари билан биргаликда тушган ушбу сурат ўша тарихий дақиқалардан бир лавҳани акс эттиради.

Бугун Олмаотада Осиё ва Африка мамлакатлари адиблари Ассоциациясининг навбатдаги V анжумани иш бошлайди. Ассоциациянинг биринчи таъсис конференцияси бундан 15 йил аввал Тошкентда бўлган эди. Шундан кейин Деҳли, Қоҳира ва Байрут шаҳарларида иккинчи, учинчи ва тўртинчи конференциялар ўтказилди. Адибларнинг бу халқаро конференциялари Осиё ва Африка мамлакатлари халқларининг мустамлакачилик ва ирқчилик сиёсатига, империализмга қарши озодлик, миллий мустақиллик ва социал прогресс учун олиб бораётган курашларида янги босқич бўлди. Ассоциация ўз тақдирини меҳнаткаш халқ тақдири билан боғлаган, ижоди озодлик ва ҳақиқат учун кураш руҳи билан суғорилган барча ёзувчиларни ўз сафида бирлаштирди. Унинг сафи тобора кенгайиб, жанговарлашиб бормоқда. Агар 1958 йилда Тошкентда бўлиб ўтган биринчи йиғилишга Осиё ва Африканинг 37 мамлакатидан, шунингдек Европа ва Америкадаги бир неча мамлакатдан вакиллар ташриф буюрган бўлсалар, Олмаота конференциясида жаҳоннинг 80 мамлакатидан 300 дан кўпроқ адиблар қатнашади. Уларнинг даврасида улуғ Советлар мамлакатимиздаги қардош халқлар адабиётларининг элчилари ҳам бор.

Олмаота конференцияси жуда ажойиб бир даврда — жаҳонда сиёсий иқлим тинчлик, демократия ва социализм фойдасига кескин ўзгариб бораётган бир пайтда ўтмоқда. Халқаро ҳаётда юз бераётган бундай прогрессив ўзгаришлар конференция иш фаолиятини, кун тартибини белгилашда асос бўлади. Олмаота конференцияси икки улуғ қитъа адибларини олийжаноб ғоялар байроғи остида янада мустаҳкамроқ жипслаштиради. У турли қитъа ва турли мамлакатлардан келган, аммо маслаклари жиҳатидан бир-бирига яқин адибларни ўзаро учраштиради, уларни дўстлаштиради.

Олмаота конференциясида Европа, Америка, Австралия адабиётларининг намояндалари ҳам қатнашадилар ва у чинакамига жаҳон адибларининг форумига айланади. Комил ишонч билан айтиш мумкинки, адибларнинг халқаро Олмаота анжумани фақат бадиий тараққиётдагина эмас, балки жаҳон халқларининг, хусусан Осиё ва Африка мамлакатлари халқларининг сиёсий ҳаётида, ёркин истиқбол учун курашлари ва интилишларида ҳам янги, юксак босқич бўлади.

Осмон АБДАЛЛА,
Судан.

ТИНЧЛИК-ОЗОДЛИК УЧУН

Эрк, тинчликни севамиз жондан
Ватан каби бу сўз муқаддас!
Йўқолади зулм, кишанлар
Курашамиз тинмай ҳар нафас!
Ишонамиз, дўстлар, эртага
Келур нурли, порлоқ келажак.
Ишонамиз, бахт иқболимиз
Тонг нуридай балқиб кулажак!
Уйлар фақат ёвуз душманлар
Она-юртни қилмоқни яксон.
Ёмғир каби бомба ёғдириб
Гул-боғларни айласа хазон.
Дунёдаги эрксевар халқлар
Билдиради энг олий тилак
Халқларнинг бирлик-дўстлиги
Зулмларни албат енгажак!

ДОНОЛАР БИСОТИДАН

Ҳамиша халқингга меҳрибон бўлгил,
Яхшиликка тириш ва омон бўлгил.
Носир ХИСРАВ.

⊙

Халқимга бир нафим тегмаган кунни,
Умрим ҳисобига қўша олмайман.
Маъсуд Саид САЛМОН.

⊙

Дўстлар, иноқликни қилсангиз одат,
Тез-тез дийдор кўриб ўзни айланг шод.
Умар ҲАЙЁМ.

⊙

Ким агар дўстлар билан якдил бўлур,
Барча мақсуди анинг ҳосил бўлур.
Фариддин АТТОР.

⊙

Жаҳон қўлга кирар иттифоқ бўлсанг...
Ҳофиз ШЕРОЗИЙ.

Жаҳоннинг шодлиги йиғилса бутун,
Дўстлар дийдоридан бўлолмас устун.
Абу Абдулло РУДАКИЙ.

⊙

Икки дўст турар экан елкама-елка,
Тоғларни ҳам осон айлайди тилка.
Абулқосим ФИРДАВСИЙ.

⊙

Дўст дийдорин кўрмоқ — шодлик давоми,
Дўст бўлмаса қайда юрак ороми.
Носир ХИСРАВ.

⊙

Бу бўстонда дўстлар этмаса кўмак,
Насиб бўлмас мақсад гулини термак.
Саъдий ШЕРОЗИЙ.

Абдул ВАҲҲОБ
ал-БАЁТИЙ.

ТОШКЕНТ

Тошкентим,
Сен йўллар ибтидоси
Ва ниҳояси.
Бошинг узра жимирлар
Ложуворд осмон.
Чўл, тоғ-саҳроларни,
Дилгир Шерозни,
Туманли Санани
Ортда қолдириб,
Учиб бормоқдаман,
Тошкент, сен томон.
Тунда бағринг порлар,
чарақлар.
Бамисоли чексиз бағрингга
Юлдуз тўла осмон
қўнгандай
Минг кўз билан боқар
чироқлар.

Эй, Тошкентим,
Йўллар ибтидоси
Ва ниҳояси.
Дўстим мени бошласин
сенинг
Ҳид анқиган
Боғларинг сари.

Мудом гулла!
Бўлса ғанимлар,
Омонликни кўрмасин бари.
Сен ўсмирдай барно ва
етук,
Сайр этганда очилар
баҳрим.
О, назокат ва умид шаҳри,
Асфальт йўллар,
Булбуллар шаҳри,
Қабул этгил совғам-
боримни:
Бир содда қалб,
Миннатдор нигоҳ
Ва юракдан чиққан
шеъримни.
1962 йил.

Мурод Ас-Сибоий,
Сурия.

ТИРИКЧИЛИК ТАШВИШИ

Тирикчилик ўтказиш мақсадида бирор иш қидириб, Абу Ало қанчадан-қанча кунларни бефойда ўтказиб юборди. Диққати ошиб ўзини ўзи ўлдираёзди. Аслида эса, у меҳрибон киши бўлиб, фарзандларини севар, уларни деб ўзини қурбон қилишга ҳам тайёр эди.

Ўшандай кунларнинг бирида эзилган, ғамгин Абу Ало болаларига ёғулик бирор нарса топишни ўйлаб, шаҳар бозорларини кезиб юрарди. Тўсатдан унинг кўзи кимдир тушириб қўйган чарм халтага тушиб қолди ва тезда унга яқинлашди... Сўнгра ўзини одамлар орасига олишга ҳаракат қила бошлади.

Дастлаб Абу Алонинг миясига халтанинг эгасини топиб, унга топшириш фикри келди, лекин нима учундир иккиланиб қолди. Сўнгра уни жулдур кийимлари орасига яшириб, атрофга қарай бошлади-да, ўзича: «Қани энди, биров мени уйимга элтиб қўйиб, хотиржам қилса», деб ўйлади.

Абу Ало уйга келганда кўзлари олазарак, энтикиб нафас олар, қўрқинч аралаш изтиробда эди. Эрини бундай аҳволда кўрган котини: «Уни биров қувиб келяпти», — деб ўйлаб, дод-вой қилди. Лекин Абу Ало унинг оғзини қўли билан беркитди:

— Овозингни ўчир, тентак, жим бўл. Тезда эшикни беркитиб, ошхонага кир.

Эр-хотин ошхонада узоқ қолиб кетишди. У ердан чиқишганда, иккисининг чеҳрасида бир ифода— телбалик акс этарди. Лекин бу бахт, севинч телбалиги эди. Кўзларининг чақнаши чексиз хурсандчиликларидан нишона, лабларидаги кулгу ширин уйқудаги чақалоқнинг ёқимли жилмайишини эслатарди.

Улар уйга кирдилар. Болаларнинг аҳволини кўриб одамнинг юраги ачишади. Улар оч, овқат сўрашарди.

— Қани ваъда қилган нонингиз? Сариёғ, нўхат қани?

Болаларнинг қий-чуви йиғи билан қўшилиб кетди. Ҳатто кичкина Лутфий ҳам беланчагида безовталаниб қўлларини ликиллатар, бу билан ўзининг норозилигини ифодаларди. Бу ҳам етмагандек чақалоқ йиғлаб юборди. Бу гал Абу Ало одатдагидек ўшқирмади, уларни тинчитиш учун қаттиққўллик ҳам қилмади. Аксинча, бу тартибсизликларни осойишта кузатди, уларни ширин сўзлик, меҳрибонлик билан тинчитишга ҳаракат қилди, чин ваъдалар бериб, болаларининг кўнглини хотиржам қилди. Болалар тинчиб, тўшакка чўзилдилар.

Эр-хотин бу кеча тамом бошқача эдилар; на низо, на сўкиниш, на жанжал, улар аксинча ўзаро анча вақтгача шивирлашиб ётдилар, ниҳоят орага сукунат чўкди. Бу сукунатни тинч уйқудаги болаларнинг алаҳсирашлари-ю, аҳён-аҳёндаги йўталишларигина бузиб турарди..

Хотин ҳайрат, муҳаббат-ла эрига тикилиб сўради:

— Ишқилиб ҳеч ким кўриб қолмадими?

— Ҳеч ким. Лекин мен йўлда Абдул Ҳодибекни учратиб қолдим. Чақирганини эшитмаганликка солиб келавердим.

Хотини бир нарсани эслагандек:

— Вой, эсим қурсин. Ҳали Абдул Ҳодибек келиб, сени бир учрашиб кетсин, деди. Балки боғидаги ишингга қайтармоқчидир.

Абу Ало кулганча ғўлдиради:

— Бечора... У бехабар!..

Бир неча дақиқа чўккан жимликдан сўнг, хотини яна:

— Энди менга қўшнимизнинг хотини Бадриянинг қўлидагидек олмос қадалган тилла билагузук олиб беришинг керак, — деди.

— Бу унча зарур эмас...

— Шойи халат, нейлон кўйлаклар, охирги модадаги туфлилар...

— Албатта, албатта тулки ёқалик яхши пальтолар ҳам олиб бераман.

— Оҳ... Қандай ажойиб одамсан-да! Айтчи, янги ўриндиқлар, эрон гилами, жавон, радиоприемник, холодильник... кир ювадиган машина, телевизорлар ҳам олиб берасанми?

Абу Ало кўзларида ўзгача бир чақнаш-ла жавоб берди:

— Олиб берсам олиб бераверaман, нима бўпти, лекин мен бундан зарурроқ нарсалар ҳақида ўйлаяпман.

— Сен бизларга машина олиб бермоқчимисан?..

— Ҳеч қачон. Биринчи галда, ҳамма нарсадан олдин болаларга зарур кийим-кечаклар олишни, янги ўқув қуроллари билан мактабга юборишни ўйлаяпман.

Ўртага жимлик чўкди. Чироқнинг хира нури, девордаги кўланкалар, тун, сукунат хаёлини узоқ-узоқларга олиб қочар, уни кўкка-ю, ундан ҳам баландларга парвоз қилдирарди. Тўсатдан чироқ липп... липп... этиб, ўчди Шундагина улар лампа мойининг тамом бўлганини сезиб ўз ўринларига ётдилар. Орадан узоқ вақт ўтди, Кузатиб турган киши: улар аллақачон ухлаб қолганлар, деб ўйларди. Лекин тунги сукунат қўйнидан хотиннинг жарангдор овози эшитилди:

— Неча қоғоз экан?

Абу Ало мусиқий бир оҳангда гапирар, гўё айтмоқчи бўлаётган сўзидан завқланарди.

— 500 қоғоз, ҳар қоғоз 100 лира... Ана шуниси чатоқ.

Абу Ало чўнтагига ўша 500 қоғоздан бирини солиб, хаёлан бозор кезар, юз бериши мумкин бўлган тасодифларни бирма-бир кўз олдига келтириб кўрарди. Чунончи, «нарса олаётганда бунча пулни қаердан олдинг?» деб сўрашса-я... Унда нима деб жавоб беради?... Тили калимага келмай сездириб қўйса-я?!

Ҳар қандай одам ҳам кўк юзталик бу жулдур чопонда нима қилишига шубҳа қилади.

— Менда бу пуллар урушдан олдин ҳам бор эди. Уруш одатдагидек ҳаммани қашшоқлантирса ҳам, менга тегмади.

— Ҳа,ҳа. Биз сени урушдан олдин ҳам, ундан кейин ҳам биламиз. Ёлғончи! Абу Ало ўша-ўша тепса тебранмас, ялқов, ҳар куни топган пули оиласи учун зарур бўлган нонқ, ёққа ҳам етмайдиган, умрининг охиригача шундай яшашга рози бўлган — ўша Абу Ало.

— Уҳ... — Абу Ало ўтириб олди. Мияси ғовлаб кетди. Пулни эгасига қайтармоқчи бўлди. Шарманда бўлгандан кўра, шундай қилган яхшироқ-да, чунки одамлар бундай вақтда раҳм қилмасликка одатланиб қолишган. Шу тариқа Абу Ало ўзи билан ўзи гаплашар, бозор кезар, ўзидаги озиқ-овқатларни, кийим-кечакларни, зебу зийнатларни кўз-кўз қилиб турган дўконларни кўз олдига келтирарди

Абу Ало бирталай майда-чуйдалар солиб тўлдирган халтани қўлтиқлаб уйига келади, уни чексиз қувонч билан кутиб олаётган болаларининг олдига чўкади. Буларнинг ҳаммаси унинг кўз олдидан ўтар экан, қалби шодликка тўлди. Чунки ҳар қандай нарса ҳам ота қалбига ўз боласининг хурсандлигидек малҳам бўла олмайди.

Худди мана шу хурсандликдан журъатланган Абу Ало бозор томон йўл олди. Мана, у бозор кезмоқда. Лекин қандайдир қўрқинч уни орқага тортар, пулни чиқариб, бирор нарса олишга юраги дов бермай, дўконма-дўкон санқиб юрарди. Ниҳоят оқшом одамларни уй-уйларига тарқалишга мажбур қила бошлади. Абу Ало ҳам, қўрқинч аралаш бир дўкондан истаган нарсаларини сотиб олишга журъат этди. Қолган пулни чўнтагига солиб, дўкондан чиқди ва хотиржамлик билан чафас олди. У шундай мушкул иш осонликча битар деб ўйламаган эди. Шунинг учун бўлса керак, олган нарсаларини кўтариб тезда уйга жўнади. Йўлда унинг ориқ оёқлари чалишиб кетар, елкасидаги юки эзиб, ҳали у ёнига, ҳали бу ёнига чайқатарди. Лекин олиб бораётган нарсаларини суюниб олаётган болаларининг қувноқ чеҳралари оғир юк остида ҳам унинг кучига куч қўшар, шугина худди кўринмас қанотлардек унинг кўлтиғи остига ўрнашиб олиб, ўз кулбаси сари елдириб борарди.

Абу Ало шундай бахтли кечани ўз бошидан кечирганини сира эслай олмас эди. Мана, дастурхон атрофида, унинг икки ёнида ўтирган, жонланиб қолган болалари. Улар кечки овқат ейишиб, шўхлик қилишар, бу шўхлик илгариги тўнглик ва қўрсликлардан мустасно эди. Ана, юзлари оппоқ пониза кийимлик, сочлари ўрилган, латофатли хотини. У ҳар қачонгидан ҳам бошқача эди. Абу Ало уни танимас ва бу аёл билан турмуш кечирмагандек эди. Ҳақиқатан, хотини ўзининг бу кўринишини билан оиласи бахтли бўлган онани эслатарди. Синчиклаб қараган киши эса, бу бахтсизлигу, йўқлик тириштирган пешана, териси бориб суякка ёпишган сўлгин юзлар, ич-ичига тушиб кетган кўзлар остида латофатга бой, аччиқ ҳаёти сўндирган ҳусни сеза олар эди.

Кунлар ўтди, Абу Ало уйига керакли нарсаларни ташиш билан овора. Уларни сотиб олишдан чарчамас, уй билан бозор орасида бўзчининг мокисидай қатнарди. Хаёлида қандайдир кўркам бир уйнинг тасвири, ўзи эса, бамисоли шу уйнинг хизматкори эди. У ўзини жуда бахтли билардi. Айтинг-чи, кўп вақт шаҳар кўчаларида санқиб, бебош юрган Абу Алонинг болалари энг яхши мактаб ўқувчилари бўлиб қолишини ким ўйлабди. Ёки бўлмаса, тентакликда, шалтоқликда, бефарқликда намуна бўлган онаси (Абу Алонинг хотини) аёл, ҳозир хушбичим, ишчан ва рўзғорини эпчиллик билан бошқарадиган оқила аёл деб кимнинг хаёлига келибди.

Лекин бу ширин дамлар узоқ давом этмади. Ана шу оила ўзининг янги ҳаёти, нашъу намо гаштини сураётган кунларнинг бирида, кутилмаган ҳодиса рўй берди. Бир тўда миршаблар уйни ўраб олиб, Абу Алони ушладилар. Сўнгра аёлнинг дод-фарёди-ю, болаларнинг йиғиси остида уйни тинтув қилдилар. Шўрлик Абу Ало, тўғрисини айтсам, қўйиб юборишади деб қилган ишларини бўйнига олди ва пулнинг қолгани қаердалигини кўрсатиб берди. Миршаблар қолган пул билан бирга Абу Алони ҳам олиб кетдилар. У хотиржам борар, ҳатто хурсанд ҳам эди. У ўғрилик дек жиноят қилганини, бунинг жазоси доимий турма эканлигини билганида, кулиб:

— Саводсиз бўлсанг, ўғриликни ҳам эплай олмас экансан. Ҳар қалай турмада ҳаёт кечириш осонроқ бўлса керак, — дерди.

Арабчадан Н. ШАРИПОВ таржимаси.

Маҳмуд ДАРВИШ,
(Фаластин)
«Нилуфар» мукофоти лауреати.

ОВОЗ

I

Менга минора беринг —
Тортиб олгум
Чақмоқларнинг найзасин,
Ва ўчиргум
Ёнаётган булутларни ҳам.
Елкан беринг
Қуяётган ёмғир остида
Чиқай-да денгизга,
Пўртаналар ёлини
Қўяй қайириб.
Нарвон қўйиб беринг,
Мен қуёшга етиб олиб
Унинг кўксига
Қадаб қўяй
Ҳасратли ер юзида
Хийлагина юлқиланган
байроқни.
Ҳайдаб келинг отни,
Унинг туёқларига
Шамол паррагини
Ташлагум чирмаб.
Омоч, дала беринг,
Тупроққа
Юрагимни, шеърларимни
Экайин.
Совға қилинг гитара,
Дўстларимнинг кўнглин
олай,
Сокинликни мусиқанинг
Оҳангига тўлдирай...

II

Минора йўқ,
Елкан-да йўқ,
Гитара ҳам йўқ.
Таналарим михланган,
Тилкаланган нўкран
қафасим.
Жентльменлар яқинлашар
Ва анграйиб қарашар
Сўзлаётган
Тирик юракка.
Жаноблар
Томоғимга пичоқ тортиб,
Қонимдан
Мадорбахш бир ичимлик ҳам
Тайёрларсиз эҳтимол.
Мажбурлай ҳам оласиз
Булутларни
Замин бўйлаб сузмоққа.
Ва тоғларни тарашадай
Майдалайсиз шубҳасиз.
Аммо менинг юрагимга
Утмас сизнинг ҳукмингиз.
Қувалайсиз ортидан,
Акс-садо қувлагандай
овозни
Бу пойгада эса албат
Мағлуб бўлур акс-садо.

ДЎСТЛИК КИТОБЛАРИ

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти Осиё ва Африка тараққийпарвар ёзувчиларининг асарларини нашр этишни 1958 йилда Тошкентда бўлиб ўтган Осиё ва Африка ёзувчиларининг 1 конференциясидан кейин айниқса кучайтириб юборди. Бу давр ичида Осиё — Африка ёзувчиларининг 300 дан ортиқ китоби нашр этилди. Булар орасида классиклар — жаҳон адабиётининг устунлари Рудакий, Ҳофиз, Саъдий, Ҳайём, Хисрав Деҳлавий, Ғолиб, Рабиндранат Тагор асарлари, Шарқ ва дунё адабиётида машҳур китоблар: «1001 кеча» эртаклари, «Калила ва Димна», «Тўтинома» ўзбек тилига таржима қилиниб, китобхонларга тақдим этилди.

Ҳозирги замон адабиётининг йирик вакиллари Нозим Ҳикмат, Прем Чанд, Файз Аҳмад Файз, Кришан Чандр, Хўжа Аҳмад Аббос, Юсуф ас-Сибоий, Абдулваҳоб ал-Баётий, Абдураҳмон аш-Шарқавий, Муҳаммад Диб, Абдураҳмон ал-Ҳамисий, Содиқ Ҳидоят, Саид Муҳаммад Жамолзода, Умар Сайфиддин, Сабоҳиддин Али, Азиз Несин, Сембен Усмон, Амрита Притам каби қатор ёзувчи ва шоирларнинг асарлари ўзбек китобхонлари томонидан қизғин кутиб олинди.

Нашриёт шарқ халқларини ўзбек ёзувчи ва шоирларининг асарлари билан таништириш шоир Ғафур Ғуломнинг шеърларини урду, араб тилларида, шоира Зулфиянинг шеърларини форс тилида чоп этди.

Осиё ва Африка ёзувчиларининг V Олмаота конференциясига атаб, «Ўзбекистон шоирлари» шеърий тўплами урду тилида нашр этилди. Тўплам ўзбек совет адабиётининг асосчиси Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий шеърларидан бошланиб, ўттизга яқин ўзбек шоирларининг шеърларини ўз ичига олади. Бу сайланма шеърий тўпламга ёзувчи Ҳамид Ғулом кириш сўзи ёзган. Китобни урду тилига ўзбек адабиётининг яқин дўсти шоир Қамар Раийс таржима қилган.

Нашриёт Осиё ва Африка тараққийпарвар ёзувчиларининг навбатдаги Олмаота конференциясига ўн олтита китоб бағишлаган.

Ҳинд адабиётида социалистик реализм методи асосчиларидан бири, улкан ёзувчи Прем Чанднинг ҳикоялар тўплами, Бенгал шоири Шубҳаш Мукҳопадҳайнинг «Кунларимиз ташвиши» шеърий тўплами, япон ёзувчиси Ёсио Хотттанинг халқларни урушга қарши қизғин даъват этувчи «Ёдгорлик» романи, Жавоҳарлал Неру ва «Нилуфар» мукофотларининг лауреати машҳур ҳинд шоири Хариваншарой Баччаннинг «Қуёш чархпалаги» шеърий тўплами, курд ёзувчиси А. Шомиловнинг чет эл босқинчиларига қарши халқнинг мустақиллик ва озодлик курашини акс эттирувчи «Дим-Дим қалъаси» романи, Нигерия ёзувчиси К. Эквенсининг «Шаҳар одамлари» романи, урду адабиётининг йирик вакилларидан бири, файласуф шоир Муҳаммад Иқболнинг шеърий тўплами, А. Рацифихера, Қамар Раийс каби қатор ёзувчиларнинг асарлари худди шу анжуманга — Олмаота конференциясига аталгандир.

Воҳид Зоҳидовнинг «Шарқни шарафлайман» очерклар тўплами ҳам конференцияга аталган, унда автор Осиё ва Африка қитъаси халқларининг бугунги ҳаёти, орзу-истаклари, империализмга қарши олиб бораётган озодлик курашларини акс эттиради.

Ҳорижий Шарқ ёзувчилари асарларининг ўзбек тилига, худди шунингдек, ўзбек ёзувчилари асарларининг ҳорижий шарқ тилларига таржима қилиниши халқлар ўртасидаги дўстлик, маданий ва адабий ҳамкорликнинг янада кучайишига катта хизмат қилади, деб ишонамиз.

Т. ИБРОҲИМОВ,
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриётининг бош редактори.

ТЕКИН

Урхон ВАЛИ,
турк шоири.

Яшаш қандай яхши ёруғ дунёда:
Сенга булут текин, шамол ҳам
текин,
Ёмғир ёғар текин, балчиқ ҳам
текин.

Машина чироғи пайпаслар тунни,
Витриналар бағри кулар
шуъладан —
Бари сенга текин,
Истаганча ол.

Нон дейсанми? Тўғри, нон...
Бу бошқа гап.
Узингни қийнама нонни кўп ўйлаб,
Уни алишақол тонг шафағига,
Денгиз сувига ҳам алишмоқ
мумкин.
Ахир булар бари сен учун —
Текин.

Озодлик дейсанми? Ҳа, бу бошқа
гап.
Бу—кўп қиммат нарса, ҳатто
хун талаб.
Лекин қуллик бунда текин-ку,
ахир.
Йўқ, ҳар қалай бизда яшамоқ
мумкин:
Бунда булут текин, шамол ҳам
текин.

ЎЗБЕКИСТОН НОЗ-НЕЪМАТЛАРИ

Сахий куз ўз неъматларини боғбон ва сабзавоткорларга инъом этмоқда. Улар етиштираётган шарбатли мевалар, ширин-шакар сабзавот маҳсулотлари дастурхонимизни безаб турибди. Фарғона область Киров районидаги «Октябрь 40 йиллиги» совхозининг миришкор сабзавоткорлари область меҳнат аҳлига бу йил мўл-кўл қовун-тарвуз етказиб бераётир. Суратда: (чапда) хўжаликнинг полизчиларидан Тошпўлат Нургачев ва Рўзибой Аҳмедовлар етиштирилган ҳосилни кўздан кечиришмоқда. Унгдаги суратда эса Тошлоқ районидаги Карл Маркс номли колхознинг ажойиб кекса соҳибкори Мирзаолим ота Абдураҳмонов янги ерларда бунёд этилган узумзор ҳосилини чамалаб кўраётган пайт акс этган.

С. Безносов фотолари.

БЕРУНИЙНИНГ 1000 ЙИЛЛИК ЮБИЛЕЙИ ШАРАФИГА

«ФАН ВА ТУРМУШ» ЖУРНАЛИНИНГ ЮБИЛЕЙ СОНИ

Илмий-оммабоп журнал —«Фан ва турмуш»нинг босмадан чиққан август сони Абу Райҳон Берунийнинг 1000 йиллик юбилейига бағишланди.

Журнал Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг президенти академик О. С. Содиқовнинг буюк энциклопедист олимнинг ҳаёти ва фаолияти тўғрисидаги мақоласи билан очилади.

Табиий ва гуманитар фанлар турли тармоқларининг намояндалари журналхонларни Берунийнинг айрим асарлари билан, унинг жаҳон илм- фани хазинасига қўшган ҳиссаси билан таништирганлар.

(ЎзТАГ).

ШИФОБАХШ ЎТ ИЗЛАБ...

Молгузар тизма тоғидаги даралардан бирида чодир шаҳарча пайдо бўлди. Бу шаҳарчада Москвадаги биринчи медицина институтининг, Тошкент медицина институтининг студентлари, Гулистон ва Жиззах медицина билим юртининг юзга яқин талабалари жойлашди. Улар ҳар куни тонгда шифобахш ўсимликларни излаб, тоққа чиқиб кетишади. Студентлар ҳозиргача бир тоннадан кўпроқ тоғ чойи, қизилча (эфедра), қирқбўғин, дала баргизуби териб олишди.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА 12.30 — ТОШКЕНТ. 18.35 — Мультфильм. 19.05 — Ўқувчилар учун кўрсатув. 19.35— «Тараққиёт» программаси. 20.05 — Ахборот. 20.20 — Ўн минут музика. 20.30 — Оламда нима гап? 21.00 — Ахборот. 21.20 — Концерт. 22.00 — «Вақт». 22.30 — Қишлоқ хўжалик билимлари телевизион халқ университети. 23.00 — Совет Эстонияси (телефильм). **ИККИНЧИ ПРОГРАММА.** 18.30 — МОСКВА. Концерт. 19.30 — Спорт кўрсатуви. 20.00 — Инсон ва қонун. 20.30 — Риголетто (опера). 22.00 — Шеърият мухлисларига. Эътибор Охунова (Тошкент). 22.30 — Опереттанинг давоми. **УЧИНЧИ ПРОГРАММА.** 19.00 — Тошкент янгиликлари. 19.15 — Ҳужжатли фильм. 19.35 — Ўқув кўрсатуви. 20.05 — Беруний ва ҳозирги замон фани. 20.30 — Телефильм. 21.20 — Қайноқ қалб (бадиий фильм).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 5/IX да **Аяжонларим.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 5/IX да **Кумуш тўй**, 6/IX да **Ужарлар.**

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Михай ботир (2 серия) — «ЎЗБЕКИСТОН» (11.00, 13.00, 16.00, 19.00, 21.30), «СПУТНИК» (16.00, 17.00, 20.00).

Тасодифий адрес — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (11.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00, 20.45, 22.30), «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда), «ЧАЙКА» (14.00, 18.00, 20.00), «СПУТНИК» (11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 19.00, 21.00), «ДРУЖБА» (12.00, 13.30, 15.00, 16.30, 18.00, 19.30, 21.00).

Филлар — менинг дўстларим (2 серия) — НАВОИЙ номли (ўзбек тилида), 10.40, 14.00, 17.00, 20.00), «КУКЧА» (11.00, 14.00, 17.00, 20.00), «ДРУЖБА» (11.00, 14.00, 17.00, 20.00).

Решма ва Шера; Шахсий уйингиз — САНЪАТ САРОЙИ (11.00, 13.30, 16.00, 18.30, 21.15).

Бошсиз чавандоз — «ЧАЙКА» (10.00, 12.00, 16.00, 21.45), «ВОСТОК», «МОСКВА» (жуфт соатларда).

Фантомас (2, 3 сериялар) — ҲАМЗА номли (10.00, 13.30, 17.00, 20.30).

ЁЗГИ БИНОДА

Рам ва Шам — «РАКЕТА».

Тақиқланган муҳаббат — ТЕЛЬМАН номли.

Тасодифий адрес — «ФЕСТИВАЛЬ».

Ўзбек Давлат филармонияси СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА
5, 6 СЕНТЯБРЬ КЕЧ СОАТ 8 ДА

КАТТА КОНЦЕРТ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Дилбар АБДУЛЛАЕВА, Қувондиқ ИСКАНДАРОВ;

Солистлар: Фахриддин УМАРОВ, Ойхон ЁҚУБОВА, Азим АЗИЗОВ, Хайрулла ЛУТФУЛЛАЕВ, Ортиқ ОТАЖОНОВ, Сора ШУКУРОВА, Абдуқодир ЮСУПОВ.

Телеминиатюра ва сўз усталари: Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Эргаш КАРИМОВ; Ҳасан ЙЎЛДОШЕВ, Роза КАРИМОВА.

ЎЗБЕК ХАЛҚ ЧОЛҒУ АСБОБЛАРИ АНСАМБЛИ

Программани — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Ғулом ТОЖИАЪЛОЕВ олиб боради.

Билетлар концерт зали кассасида кундуз соат 2 дан сотилмоқда.

Ахборот

КОРХОНА, ҚУРИЛИШЛАРДАН ДАРАКЛАР

ҚИЗИЛҚУМ ДАРЁСИ

Аму—Бухоро каналининг иккинчи навбати қурилиши жадал олиб борилмоқда. Каналнинг иккинчи навбати биринчисига қараганда уч баравар узун бўлади. У Бухоро области далаларига секунд сайин 108 куб метр сув етказиб беради. Канални «Қизилқум дарёси» деб атаётганларича бор. Унда иккита насос станцияси, учта дюкер, бир неча кўприк ва бошқа иншоотлар бунёд этилади.

Ҳозир каналнинг 100 километрдан узунроқ ўзанидан тупроқ қазиб чиқарилди. Бу ишларни жадаллаштириш мусобақасида қурувчилар, механизаторлар ғайрат билан меҳнат қилмоқдалар. Ф. Жаппоров бошлиқ комплекс бригада тўққизинчи беш йиллик планини бажариб қўйди. Канал шу беш йиллик охирида қуриб битказилади ва Қизилқум бағрида боғу-бўстонлар барпо этиш имконини беради.

С. САИДҲАЛИЛОВ.

ЭСКИСИ ЎРНИГА ЯНГИСИ

Қўқон ип йигирув-пайпоқ тўқув комбинатида ишлаб чиқаришни такомиллаштириш тадбирлари амалга оширияпти. Бу ерда тобора эски машиналар ўрнини янгилари эгалламоқда. Комбинатдаги дастгоҳларнинг 320 таси янги ва замонавий ускуналар билан алмаштирилди. Яқингинада Тошкент тўқимачилик машинасозлиги заводида тайёрланган «ПК-100» маркали серунум станоклардан анчагинаси келтирилди ва ўрнатилди.

Халқаро кўргазма олтин медалига сазовор бўлган бу машина ип улаш ва ип алмаштириш жараёнларини автомат тарзида ўзи бошқаради. Янги машиналар меҳнат унумдорлигини ошириб, корхона цехларида планларнинг зиёд қилиб бажарилишига ёрдам беряпти.

Қ. МАТУМАРОВ.

ЯНГИ ЦЕХ

Республика Қурилиш министрлигининг областлардаги ташкилотлари бу йил фойдаланишга топшириладиган объектларни тезроқ бунёд этишга ҳаракат қилмоқдалар. Натижада кўпчилик саноат корхоналари, уй-жой ва маданий-маиший объектлар муддатидан илгари ишга туширилмоқда. Бекободдаги 16-қурилиш трести шағал майдалаш ва саралаш фабрикасини барвақт қуриб тамомлади. Самарқанд «Химстрой» тресги лифтсозлик заводи маъмурий биносини ҳамда маиший хизмат кўрсатиш комбинати объектини фойдаланишга топширди. 15-қурилиш трести ҳам Қўқондаги объектларни тез қурмоқда.

«Ташпромстрой» трести бунёд этган «Вторцветмет» заводидаги алюминий такрорий ишлаш цехини қабул қилиб олиш ҳақидаги ҳужжатга ҳам имзо чекилди.

Х. САИДВАЛИЕВ.

МАБЛАҒ ТЕЖОВЧИ ТАКЛИФ

Урганч шаҳрида янги механизациялашган база қурилмоқда. Бу иморат қурилишида инженер Рўзимбой Эрматовнинг таклифига амал қилинди.

Рўзимбойнинг бу галги таклифини бу объектда қўллаш 4896 сўм иқтисодий самара берди.

А. ЭШМАТОВ.
«Совет Ўзбекистони» мухбирлар постининг аъзоси.

ПАСПОРТ РЕЖИМИ

Партия ва ҳукуматимиз милиция органлари фаолияти даражасини кўтариш тўғрисида мунтазам ғамхўрлик қилмоқдалар. Милиция ходимлари айниқса паспорт режимига амал қилишни ташкил этишга ва гражданларни паспорт режимига риоя қилиш руҳида тарбиялашга даъват этилган.

Совет паспорт системаси ҳар бир гражданнинг шахси ҳақида гувоҳлик берувчи, паспорт бериш тартибини кўрсатувчи ҳуқуқий нормаларни ўз ичига олади. Гражданларни прописка қилиш ва пропискадан чиқариш, аҳолининг статистика ва шахсий учётини олиб бориш, уларнинг мамлакатимиз территориясидаги ҳаракатини тартибга солиб, гражданларнинг субъектив ҳуқуқларини амалга оширишни таъминлаш, жамоат тартибини сақлаш ва давлат хавфсизлигини таъминлашда паспорт режимига амал қилиш муҳим аҳамиятга эга.

Совет давлатининг асосчиси В. И. Ленин ўзининг «Совет ҳокимиятининг навбатдаги вазифалари» асарида ишчи дафтарчасини ташкил этиш тўғрисидаги фикрни ўртага ташлаган эди. Улуғ доҳий В. И. Лениннинг ана шу кўрсатмаси асосида РСФСР Халқ Комиссарлари Совети 1918 йил 5 октябрда «Меҳнаткашлар учун меҳнат дафтарчалари тўғрисида» декрет қабул қилди. Декрет бўйича меҳнат дафтарчалари у ёки бу шахс тўғрисида гувоҳлик берувчи ягона ҳужжат бўлиб хизмат қилди.

Паспорт системаси паспорт тўғрисидаги Низом ва СССР Халқ Комиссарлари Советининг 1933 йил 28 апрель қарори асосида амалга оширила бошланди. Совет давлати тараққиёти тажрибасида ахлоқ нормаларини бузувчиларга қарши курашда жамоатчилик иштирокининг кўпгина формалари маълум. Кўнгилли халқ дружиналари, ўртоқлик судлари, комсомол патруллари, оператив отрядлар, штатсиз ва жамоатчи инспекторлар кабилар ана шулар жумласидандир.

Жамоатчи инспекторлар паспорт режими бузилишининг олдини олиш учун курашадилар. Шунингдек, аҳоли орасида паспорт қоидаларига амал қилиш тўғрисида тушунтириш ишлари олиб борадилар. Паспорт аппарати фаолиятини активлаштириш учун ва уларнинг бу ишда жамоатчилик билан ҳамкорлигини янада мустаҳкамлаш учун ўтган йил октябрь ойида республикамизда аҳоли орасида паспорт режимини янада тартибга солиш бўйича ойлик ўтказилди. Ойлик якунлари шуни кўрсатдики, ҳали кўпгина гражданлар паспорт қоидалари талабларига риоя қилмас эканлар. Текширилганлардан 2644 киши маҳаллий Советлар қарамоғидаги уйларда паспортсиз, 5 мингдан ортиқ киши пропискасиз яшаётганлиги, 6 мингга яқин 16 ёшга етмаган бола эса уй дафтарларига ёзилмаган ва ота-оналарнинг паспортларига ёзилмаганлиги маълум бўлди.

Баъзан штатсиз инспекторлар, паспорт аппарати ходимлари жамоатчилик ёрдамида паспорт қоидаларини бузувчиларнигина эмас, қидирув ва суд органларидан қочиб юрган жиноятчиларни, ўз фарзандларига алимент тўлашдан бош тортган ота-оналарни ҳам топиб олмоқдалар.

Масалан, Самарқанд область Совети ижроия комитети ички ишлар бўлими ходимлари жамоатчилик иштирокида паспорт режимини текширишаётганда Самарқанд шаҳар Лоҳутий кўчасидаги 193-уйда ҳеч ким йўқлиги маълум бўлди. Қўшнилар бу уйда қаердандир келган Жума Исмоилов деган киши пропискасиз яшашини, у нима иш билан шуғулланишини билмасликларини айтишди. Бошқа паспорт қоидаларини бузувчилар каби Ж. Исмоилов ҳам рўйхатга олинди. Кейинчалик у 40 минг сўмга яқин моддий бойликларни ўзлаштирганлиги учун маъмурий органлар томонидан қидирилаётганлиги маълум бўлди.

Шу йилнинг бошида жамоатчилик ёрдамида паспорт режими текширилаётганда алимент тўламасдан қочиб юрган Индус Афанасьевич Гарайшин ушланди. У Андижон область Қўрғонтепа районидаги Ильичевск қишлоғида бирор фойдали иш қилмасдан пропискасиз яшар экан. И. А. Гарайшиннинг паспортига «Алимент тўлашга мажбур» деган штамп қўйилиб, уни ишга жойлаштириш чоралари кўрилди.

Штатсиз инспекторлар 16 ёшга тўлган йигит ва қизларга тантанали равишда паспорт топширишда ҳам актив иштирок этмоқдалар. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

Паспорт режимига амал қилиш ҳар бир гражданнинг бурчидир.

Э. МАҲМУДОВ,
Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги бўлим бошлиғининг ўринбосари, милиция полковниги.

СССР МЕДИЦИНА ФАНЛАРИ АКАДЕМИЯСИ АЪЗОЛАРИНИНГ МАКТУБИ

Биз, совет медик олимлари совет олимининг шон-шарафи ва обрўйига иснод келтирадиган академик А. Д. Сахаровнинг хатти-ҳаракатларидан таҳқирландик ва унинг Совет Иттифоқи тинч сиёсатига қарши қаратилган фаолиятини СССР Фанлар академиясининг олимлари билан бирга қатъий қоралаймиз.

Академик А. Д. Сахаровнинг чет эл мухбирларига берган масъулиятсиз баёноти, унинг халқимизга, Совет ҳукуматининг ташқи ва ички сиёсатига қилган туҳматлари бизни дарғазаб қилади.

А. Д. Сахаров ижтимоий системалари турлича бўлган мамлакатларнинг тинч-тотув яшаш йўлига, партиямиз ва давлатимизнинг илмий ва маданий ҳамкорликни ривожлантириш йўлига қарши чиқиб, «аллақандай инсонпарвар» ва «гражданлик эркинликларининг ҳимоячиси» ролини даъво қилиб, совет ҳокимияти йиллари мобайнида қурилган ва соғлиқни сақлаш ҳамда медицина фанини ривожлантириш учун энг қулай шароитлар яратган ижтимоий системамизни бадном қилиб, аслида Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатларга қарши душманлик пропагандасининг қуролига айланиб қолди.

А. Д. Сахаров ҳаётимиз воқелигини қўпол равишда бузиб кўрсатиб, жаҳон уруши алангасини ёқишга ва инсоният бошига янги-янги кулфатлар келтиришга уринаётган ашаддий агрессив империалистик кучларнинг этагини тутмоқда.

Биз, энг инсонпарвар касб-кор вакиллари ўз ҳаётимиз ва фаолиятимизни халқ сиҳат-саломатлиги учун курашга бағишлаган кишилармиз. Биз учун тинчликни мустаҳкамлаш ва халқаро кескинликни юмшатишга қарши қаратилган ҳар қандай ҳаракат нонкўрлик бўлиб туюлади. Биз барча совет халқи билан бирликда Совет Иттифоқининг Тинчлик программасини амалга оширишга қаратилган ташқи сиёсий йўлини тўла-тўкис ва батамом маъқуллаймиз ҳамда қўллаб-қувватлаймиз.

Биз, Совет Иттифоқининг халқ хўжалиги, илм-фан ва маданиятнинг ҳамма соҳаларида эришган муваффақиятларидан фахрланамиз. Давлатимизни ривожлантириш борасида партия XXIV съезди белгилаб берган планларнинг бажарилиши совет кишилари турмуш даражасини янада ошириш учун зарур база яратади ва бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлаш манфаатларига хизмат қилади.

Ўз халқи билан алоқани узиб қўйган академик А. Д. Сахаров шуни тушунишни истамаётир. Унинг фаолияти барча совет олимларига тубдан ётдир.

СССР медицина Фанлари академиясининг академиклари:
А. П. Авцин, А. Д. Адо, А. И. Арутюнов, О. В. Бароян, А. Ф. Билибин, Н. Н. Блохин, Л. К. Богуш, П. А. Вершилова, А. А. Вишневский, М. В. Волков, З. В. Ермольева, Г. А. Зедгенидзе, Ю. М. Лопухин, П. Е. Лукомский, С. Р. Мардашев, А. А. Минх, А. И. Нестеров, С. Е. Северин, Е. И. Смирнов, В. Д. Соловьев, В. И. Стручков, Е. М. Тареев, Е. И. Чазов, Л. М. Шабад, Е. В. Шмидт.

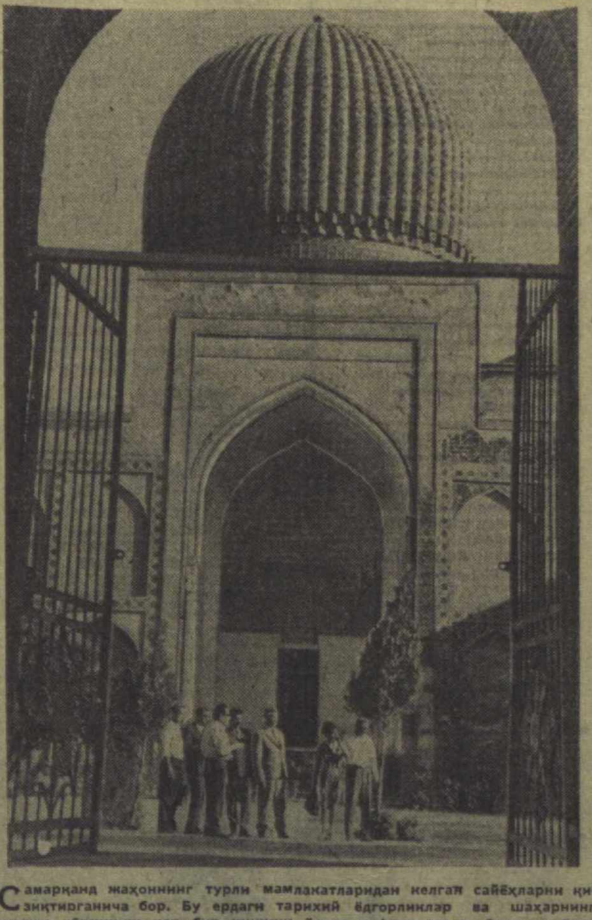

Самарқанд жаҳоннинг турли мамлакатларидан келган сайёҳларни қизиқтирганича бор. Бу ердаги тарихий ёдгорликлар ва шаҳарнинг бугунги кўриниши ҳар бир кишини ўзига мафтун этади. Суратда: Гўри Амир мақбараси.
Н. Муҳаммаджонов фотоси.

МОСКВА ГАСТРОЛЛАРИ

ИЗЛАНИШ ВА ТРАДИЦИЯЛАР

Ўзбекистон ССР А. Навоий номидаги Катта театрнинг балет труппаси Кремлдаги Съездлар Саройининг саҳнасида ўз спектаклларини кўрсатмоқда. Меҳмонларнинг репертуари бой ва хилма хил: «Жизель», «Золушка», «Дон Жуан», «Ойим қиз ва безори», «Кармен-сюита» балетларидан, «Танавор» номли миллий балетдан иборат. Театр умуман классик ва жумладан совет балетларини авайлаб уларни ҳурмат билан саҳналаштираётганлиги, театрнинг интилишлари замонавий мавзуларга қаратилганлиги балетларнинг номларидан ҳам кўриниб турибди.

Биринчи умумий таассурот шуки, труппанинг етакчи артистлари ҳам, корде балети ҳам анча яхши. Чинакам миллий фольклор рақсининг тилини яхши эгаллаб олган ажойиб рақкоса Галия Измайловани ҳаммамиз кўпдан бери биламиз. Энди у балетмейстер сифатида ҳам ўз ишларини муваффақиятли равишда синаб кўрмоқда. Б. Қориеванинг ижоди жиддий катта санъат намунаси бўлишга арзийди. Истеъдодли солистлар В. Васильев ва С. Бурхонов ўзларини яхши жиҳатдан кўрсатдилар. Ёш ижрочиларнинг аксариятида ижодий ўсиш учун керакли қобилиятларнинг ҳаммаси бор.

Ўзининг оригинал спектаклини яратиш ҳар бир балет коллективи учун энг мураккаб проблема. Москвада кўрсатилган «Танавор» балети (А.Козловский музикаси) ўзбек миллий балетини яратиш соҳасидаги биринчи уриниш эмас. Театр миллий хореографияни классик хореография билан пайванд қилиб шу орқали халқ мавзуини ифодалаш имкониятини кунт билан изламоқда. Янги спектакль труппа ўсиб бораётганлигини акс эттирувчи ижодий изланиш йўлида навбатдаги босқичдир. Ҳар бир экспериментда бўлгани каби «Танавор» ҳам гарчи фақат фазилатлари билангина чекланиб қолмаган бўлса-да, аммо у ижодий изланиш муваффақиятли бораётганлиги ва давом этилажаги тўғрисида бизда ишонч туғдирди.

«Жизель»нинг классик вариантини истисно қилсак, меҳмонлар олиб келган спектаклларнинг ҳаммаси ўзларининг саҳнавий таҳририда намойиш қилинганлигини кўрдик; бу театрда «Дон Жуан» кўп йиллардан бери ўйналаётган бўлса ҳам, лекин биз ўзимизни худди премьерани кўраётгандек ҳис қилдик.

Театрнинг бош балетмейстери Н. Маркарьянц ҳар бир асар учун ўзига хос рақс тилини излаётганлиги кўриниб турибди. У «Ойим қиз ва безори»ни ўзига хос услубда саҳналаштирган. (Балетнинг музикаси Д. Шостаковичники). Бу спектаклда образлар рақслар орқали ёркин ва яққол ифодаланган, қаҳрамонлар ўзига хос рақслар орқали тавсифланган, Ойим қизни Кориева ва безорини Васильев зўр истеъдод билан ижро этган. Бироқ, Маяковскийнинг ҳаммага маълум сценарийсидаги вазият ҳозирги замонга кўчирилганлиги натижасида кўп нарса бой берилган, чунки бизнинг ҳаётимизда бу конфликт ўзининг социал аҳамиятини аллақачон йўқотган. Модомики, ҳаётий негиз бўлмас экан, чинакам саҳнавий конфликт ҳам бўлмайди.

Балетмейстер И. Юсупов классик хореографияни равон формасига кўпроқ мойил эканлиги кўриниб турибди. У саҳналаштирган «Золушка» Прокофьев музикасига мувофиқ чиройли қилиб саҳналаштирилган ёрқин, яхши эртакдир.

Ҳозирги замон хореографиясининг ривожланишида мураккаб рақслар тобора кўпроқ ўрин тутмоқда. Бу эса, менимча, баъзан шунга олиб келадики, ижрочилар, ҳатто жуда зўр ижрочилар ҳам ўзларининг бутун кучларини партияларнинг техникавий мураккаблигини бартараф қилишга сарфлаб қўяди. Агар биз рус, совет балет мактабининг традицияларига назар ташласак, унинг асосий хусусияти рақсни мантиқийлаштиришга интилишдан, асарнинг моҳиятини энг кўп ва аниқ ифодаловчи, саҳнанинг, образнинг мазмунидан эътиборни чалғитмайдиган ҳаракатларни қидириш ва топишдан иборат эканлигини кўрамиз.

«Золушка» балетини саҳналаштирган балетмейстер мана шу традицияга амал қилганлиги кўриниб турибди. Ундаги рақсларда техникавий мураккабликлар ҳаддан ташқари кўпайтириб юборилмаган ва шу билан бирга ғоят ифодали бўлиб, ижрочиларнинг ўз диққат-эътиборларини образнинг ички мазмунига тўплашларига имконият беради. Бу масалани ҳал этиш принципида гарчи ҳеч қандай алоҳида кашфиётлар бўлмаса ҳам, аммо спектакль яхши, тўлиқ таассурот қолдираётир.

Навоий номидаги театрнинг имкониятлари жуда катта: труппасининг составида яхши артистлар бор, ўз кадрларини тайёрлаш ва ўстиришни таъминлайдиган театрнинг жиддий мактаби бор, изланувчи балетмейстерларга, ажойиб музикант, композитор М. Ашрафий ва унинг шогирди Д. Абдураҳмонова раҳбарлигидаги яхши оркестрга эга. Труппа ўз спектаклларини авайлаб ардоқламоқда, уларнинг премьерадагидек янгилигини ва софлигини сақлашни яхши билади. Мана шуларнинг ҳаммаси ижоднинг ўсиши учун пойдевордир.

Виолетта БОВТ,
СССР халқ артисти.
[«ПРАВДА, 3 сентябрь»].

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА

АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ туғилган кунининг 1000 йиллигига бағишланади

4, 6, 7, СЕНТЯБРЬ КЕЧ СОАТ 7 ЯРИМДА

ЯНГИ СПЕКТАКЛЬ.

УЙҒУН
Ўзбекистон халқ шоири

АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ

(2 пардали драма)

Саҳнага қўювчи режиссёрлар — СССР халқ артисти, СССР давлат ва Ҳамза номли Ўзбекистон ССР давлат мукофотлари лауреати О. ХЎЖАЕВ ва Б. ЙЎЛДОШЕВ.

Режиссёр ассистентлари — М. АЗИМОВ, Ё. САЪДИЕВ.

Рассом — Г. БРИМ.

Спектаклда: Ўзбекистон ССР халқ артистлари З. МУҲАММАДЖОНОВ, Х. НАРИМОНОВ, Ж. ТОЖИЕВ, М. УМАРХЎЖАЕВ, О. ҲАСАНОВ; Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар Р. ИБРОҲИМОВА, С. НОРБОЕВА, Т. АЗИЗОВ, Ё. АҲМЕДОВ, Х. ЮНУСОВ, О. ЮНУСОВ, Р. ЁҚУБОВ ва бошқалар қатнашадилар.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700.029, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26 ◆ ТЕЛЕФОНЛАР
Эълонлар — 338142.
коммутатор — 330249 дан 330258 гача.

В. — № 208. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. Р. 03647.